

LUND UNIVERSITY

Parternas organisationsgrad och kollektivavtalens utbredning

Kjellberg, Anders

Published in:

Avtalsrörelsen och lönebildningen 2019. Medlingsinstitutets årsrapport

2020

Document Version:

Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kjellberg, A. (2020). Parternas organisationsgrad och kollektivavtalens utbredning. I B. Andersson (Red.), *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2019. Medlingsinstitutets årsrapport* (Vol. 2019, s. 166-173). (Avtalsrörelsen och lönebildningen). Medlingsinstitutet.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Avtalsrörelsen och lönebildningen 2019

Medlingsinstitutets årsrapport

Medlingsinstitutet
Swedish National Mediation Office

Avtalsrörelsen
och
lönebildningen
År 2019

Medlingsinstitutets årsrapport

Medlingsinstitutet

Box 1236

111 82 Stockholm

Telefon: 08-545 292 40

Webbplats: www.mi.se

Avtalsrörelsen och lönebildningen

År 2019

Medlingsinstitutets årsrapport

Grafiskt produktionsstöd: Forma Viva, Linköping

Tryck: Stibo Graphic, Helsingborg

Omslagsfoton: Mark Olson, Forma Viva

ISSN 1650-8823

16. Parternas organisationsgrad och kollektivavtalens utbredning¹

Andelen anställda som omfattas av kollektivavtal ligger sedan flera år på omkring 90 procent. Ungefär lika hög är organisationsgraden bland arbetsgivarna om man mäter den som andelen anställda på arbetsmarknaden med en arbetsgivare som är med i en arbetsgivarorganisation.² Den fackliga organisationsgraden har stabiliserats på närmare 70 procent, men med ökade skillnader mellan tjänstemän och arbetare. Fyra av tio arbetare är i dag utan fackligt medlemskap.

Kollektivavtalen har en central roll i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Nästan nio av tio anställda i Sverige omfattas av kollektivavtal eftersom arbetsgivare med kollektivavtal måste tillämpa dem på alla sina anställda. Avgörande för kollektivavtalens starka ställning i Sverige är att både anställda och arbetsgivare i betydande utsträckning är organiserade.

Den fackliga organisationsgraden har minskat sedan 1990-talets mitt, men Sverige tillhör fortfarande en grupp av nordiska länder med högst fackanslutning i världen. Sedan 2009 har det fackliga medlemsras som inträffade under de närmast föregående åren planat ut. I dag är närmare 70 procent av de anställda i Sverige medlemmar av en facklig organisation, i Danmark och Finland omkring 60–65 procent. Även om den genomsnittliga organisationsgraden under senare år inte förändrats särskilt mycket i Sverige (70 procent 2011–2014, 69 procent 2015–2017 och 68 procent 2018) kan en tydlig skillnad konstateras mellan arbetare och tjänstemän. Den nedåtgående trend i andelen fackligt anslutna som förekommer hos arbetarna uteblev under åren 2009–2016 hos tjänstemännen bland vilka i stället en mindre uppgång inträffade. Under 2017 och 2018 sjönk dock både arbetarnas och tjänstemännens organisationsgrad.³ Preliminära siffror för 2019 tyder på en oförändrad organisationsgrad för arbetare och en viss nedgång bland tjänstemännen.

Av stor betydelse för kollektivavtalens täckningsgrad är hur väl organiserade arbetsgivarna är. Till skillnad från de fackliga organisationerna har arbetsgivarorganisationerna inte tappat mark de senaste tjugo åren om man som mått använder andelen anställda på hela arbetsmarknaden med en anställning i företag som är anslutna till en arbetsgivarorganisation.

Sverige avviker här markant från till exempel Tyskland, där såväl arbetsgivarnas organisationsgrad som kollektivavtalens utbredning och den fackliga anslutningen minskat under en längre tidsperiod.

1 Kapitlet har författats av Anders Kjellberg, professor i sociologi vid Lunds universitet. Det har tillkommit i anslutning till forskningsprojektet "Collective Bargaining in Europe" (Etui, Bryssel).

2 Att kollektivavtalens täckningsgrad och arbetsgivarnas organisationsgrad är nästan densamma trots att hängavtalen (med oorganiserade arbetsgivare) adderas till arbetsgivarorganisationernas kollektivavtal vid beräkning av kollektivavtalens täckningsgrad förklaras av att inte alla anställda i Svenskt Näringslivs medlemsföretag är "inkopplade" på kollektivavtal. Det gäller främst Svensk Handel och tre av Almegaförbunden. År 2018 var det sammanlagt cirka 95 000 arbetare och tjänstemän i SN-förbunden som inte omfattades av kollektivavtal.

3 Mellan 2017 och 2018 var tjänstemännens organisationsgrad mätt i hela procentenheter oförändrat 73 procent (tabell 16.4B). Om en decimal tas med skedde dock en nedgång från 73,3 procent 2017 till 72,5 2018, det vill säga med 0,8 procentenheter (vilket avrundat blir en procentenhet). Räknet på detta sätt var nedgången densamma som bland arbetarna (från 61,1 procent 2017 till 60,3 procent 2018).

16.1 Kollektivavtalens täckningsgrad⁴

En beräkning avseende 2018 visar att 90 procent av löntagarna i åldern 16–64 år omfattades av kollektivavtal (inklusive så kallade hängavtal), se **tabell 16.1**. Det var praktiskt taget detsamma som under de tio föregående åren. Om man ser till de senaste tjugo åren råder en påfallande stabilitet även om kollektivavtalens täckningsgrad under perioden 1995–2005 var något högre.

Inom privat sektor omfattade kollektivavtalen 2008–2018 cirka 83–85 procent av de anställda jämfört med cirka 90 procent 1995–2005, men flera brott i tidsserien gör att man inte bör dra alltför långtgående slutsatser. Inom offentlig sektor täcks samtliga anställda av kollektivavtal.

Tabell 16.1 Andel anställda efter sektor, i procent, som täcks av kollektivavtal⁵
Ålder 16–64 år

Sektor	1995	2005	2007:1	2007:2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Privat	90	89	86	/ 82	/ 84	85	84	84	85	84	85	85	84	/ 83	83
Offentlig	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Alla	94	93	91	/ 88	/ 90	90	89	89	90	89	90*	90	90	/ 89	90

Källa: Anders Kjellberg, Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund, Sociologiska institutionen Lunds universitet (2020).

16.2 Fack och arbetsgivare: utveckling av organisationsgraden⁶

Den fackliga organisationsgraden har gått ned sedan 1990-talets mitt (**tabell 16.2**). Under åren 2007 och 2008 var nedgången så kraftig att man kan tala om ett medlemsras. Bland privatanställda sjönk den fackliga organisationsgraden mellan 2006 och 2008 från 71 till 65 procent (årsgenomsnitt). Även den totala fackanslutningen sjönk med sex procentenheter eller från 77 procent 2006 till 71 procent 2008. Därefter har en stabilisering ägt rum. Ur ett internationellt perspektiv är organisationsgraden fortfarande mycket hög i Sverige.

Till skillnad från den fackliga anslutningen har arbetsgivarnas organisationsgrad varit relativt stabil de senaste tjugo åren, om man som mått använder andelen anställda i företag och verksamheter som är anslutna till en arbetsgivarorganisation. En konsekvens är att arbetsgivarnas organisationsgrad i både privat sektor och totalt sett numera är avsevärt högre än den fackliga organisationsgraden. År 2018 arbetade 83 procent av alla privatanställda i företag som var anslutna till en arbetsgivar-

4 För en närmare redogörelse av hur beräkningar gjorts se Anders Kjellberg: "Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund" Lunds universitet 2020

5 Anmärkning: / markerar brott i serie till följd av förändrad beräkningsmetod. Fram till och med 2007:1 har hängavtalens omfattning bland arbetare beräknats utifrån Foras statistik över lönesummor och från 2007:2 till och med 2016 med hjälp av proportionen mellan antalet arbetare i företag som endast har hängavtal och antalet arbetare i företag med reguljära kollektivavtal. Den mellan 2007:2 och 2008 förhöjda täckningsgraden avspeglar införandet av ett nytt datasystem hos Svenskt Näringsliv, vilket resulterade i ett klart högre rapporterat antal anställda i medlemsföretagen än under de föregående åren. Från 2017 baseras antalet arbetare och tjänstemän under hängavtal på uppgifter från de fackliga organisationerna och när det gäller Byggnadsarbetareförbundet även på statistik från arbetsgivarorganisationerna inom byggsektorn. Antalet anställda under hängavtal har fått genom att med hjälp av den fackliga organisationsgraden inom industri-, tjänste- och byggsektorerna inkludera även de som inte tillhör en fackförening. Till de sammanlagt cirka 110 300 individerna under hängavtal 2018 (89 000 arbetare och 21 300 tjänstemän) tillkommer under reguljära kollektivavtal 2 362 000 individer i privat sektor och 1 499 000 i offentlig sektor eller totalt 3 971 500 individer (16–64 år inklusive hängavtal). Antalet anställda i Sverige (privat + offentlig sektor) enligt AKU 4:e kvartalet 2018 var 4 413 800 (16-64 år).

6 För en närmare redogörelse av hur beräkningar gjorts se Anders Kjellberg: "Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund" Lunds universitet 2020.

organisation. Andelen fackligt anslutna i privat sektor var samma år 63 procent. År 2000 låg den fackliga organisationsgraden bland privatanställda på ungefär samma nivå som arbetsgivarnas organisationsgrad i privat sektor (74 respektive 75 procent). Även på arbetsmarknaden i dess helhet var organisationsgraden år 2000 nästan densamma hos facken (81 procent) och arbetsgivarna (83 procent), men därefter har en betydande olikhet uppstått. År 2018 var organisationsgraden för arbetsgivarna 20 procentenheter högre än för löntagarna. Fackmedlemmarna utgjorde detta år 68 procent av alla anställda medan de till en arbetsgivarorganisation anslutna företagen och verksamheterna omfattade 90 procent av samtliga anställda.

Tabell 16.2 Andel anställda i procent som täcks av arbetsgivarorganisationer respektive tillhör fackföreningar

Facklig organisationsgrad																
Sektor	1993	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Privat	78	74	72	71	68	65	65	65	65	65	65	64	64	64	64	63
Offentlig	94	92	89	88	86	84	84	85	83	83	83	82	81	80	79	79
Alla	85	81	78	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69	69	69	68
Andel anställda hos arbetsgivare anslutna till arbetsgivarorganisationer																
Sektor	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Privat	77	75	78	77	77	/ 80	81	80	80	81	80	82	82	82	82	83
Offentlig	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Alla	86	83	86	85	84	/ 87	88	87	86	87	87	88	88	88	88	90

Anmärkning: Angående brottet mellan 2007 och 2008 i arbetsgivarnas organisationsgrad, se anmärkning under tabell 16.1.
Källa: se tabell 16.1.

Fördjupning: Ett alternativt sätt att beräkna arbetsgivarnas organisationsgrad

Ett alternativt sätt att beräkna arbetsgivarnas organisationsgrad i privat sektor är att dividera antalet medlemmar i arbetsgivarorganisationer med antalet företag i privat sektor som i SCB:s företagsregister har minst en anställd. Eftersom det i aktiebolag med endast en anställd i regel är ägaren själv som är den anställda finns det anledning att exkludera dessa företag, som i november 2018 svarade för 113 600 av de totalt 336 900 företagen med minst en anställd. Genom att dividera de 65 400 organiserade företagen med anställda år 2018 med de totalt 223 300 arbetsgivarna (336 900 minus 113 600) fås en organisationsgrad på 29 procent. Eftersom ägaren inte alltid är den anställda i aktiebolag med en anställd är den verkliga organisationsgraden något lägre än 29 procent

Andelen fackligt anslutna anställda har sjunkit sedan mitten av 1990-talet och allra mest bland de unga (**tabell 16.3**). Sedan 2010 har nedgången dock huvudsakligen varit koncentrerad till de medelålders och äldre medan en viss återhämtning skett i åldern 16–24 år och i viss mån också bland 25–29-åringar, i det senare fallet efter en nedgång mellan 2010 och 2012.

Tabell 16.3 Facklig organisationsgrad 2006–2019

Ålder	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Kv1-3 2018	Kv1-3 2019	2006- 2018	2018- 2019
16-24 år	46	40	36	35	34	34	36	36	35	35	36	37	36	36	34	-10	-2
25-29 år	68	64	61	59	60	58	57	58	58	59	59	59	58	58	58	-10	0
Summa 16-29 år	58	53	49	48	48	47	47	47	47	48	49	49	49	49	48	-9	-1
30-44 år	77	74	72	72	73	72	71	71	71	70	70	69	68	68	68	-9	0
45-64 år	85	82	81	80	80	80	80	80	80	79	79	78	77	77	77	-8	0
Summa 16-64 år	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69	69	69	68	68	68	-9	0

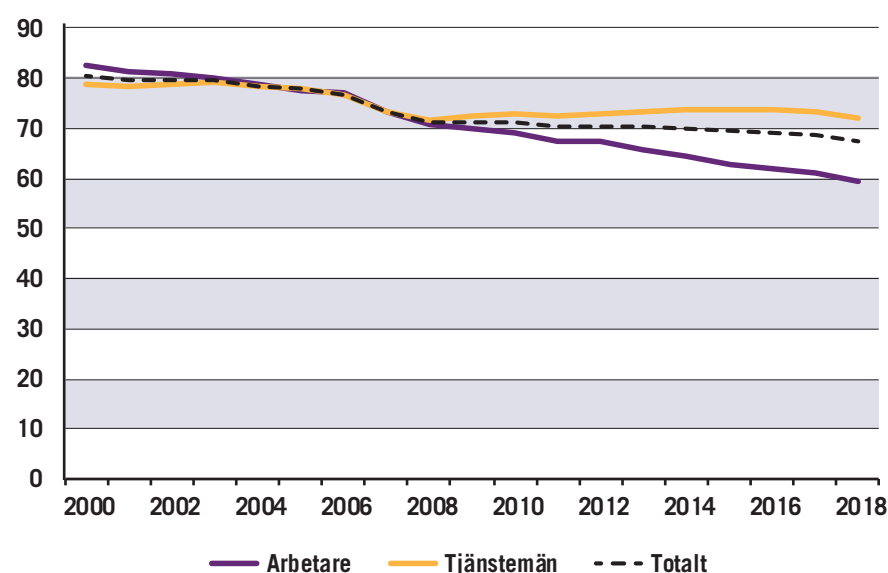
Anmärkning: Anställda årsgenomsnitt för åren 2006–2017 samt genomsnittet för kvartalen 1–3 åren 2018 och 2019 (AKU, SCB). Heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna exkluderade.

Källa: Se tabell 16.1.

16.3 Olika utveckling av organisationsgraden

Tre av fyra anställda i åldern 16–24 år har i dag ett arbetaryrke. Många av dem finns i de privata tjänstenäringarna där den fackliga organisationsgraden är lägre än i industrin och den offentliga sektorn (**tabell 16.4**). Därtill kommer att det fackliga medlemsraset bland arbetare var betydligt kraftigare i dessa näringar (minus åtta procentenheter mellan 2006 och 2008) än inom industrin (minus tre enheter) eller offentlig sektor (minus fyra enheter). Mellan 2006 och 2008 sjönk andelen fackligt anslutna arbetare från 77 till 71 procent (**diagram 16.1**). Till skillnad från bland tjänstemännen fortsatte nedgången bland arbetarna till 60 procent 2018 och enligt preliminära siffror 2019. Andelen fackligt anslutna tjänstemän var enligt preliminära siffror 72 procent år 2019 till vilket innebär att anslutningsgraden minskat efter en uppgång. Den genomsnittliga organisationsgraden för anställda (arbetare och tjänstemän) sjönk från 70 procent 2014 till 69 procent 2016–2017 och 68 procent 2018. Enligt preliminära siffror för 2019 är den oförändrat 68 procent⁷.

Diagram 16.1 Organisationsgrad för arbetare och tjänstemän år 2000–2018

Källa: Anders Kjellberg, Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund, Sociologiska institutionen Lunds universitet (2020).

7 För 2019 föreligger vid tidpunkten för denna sammanställning (januari 2020) inga uppgifter om årsgenomsnittet för fackligt anslutna. För att ändå få en bild av utvecklingen har den genomsnittliga organisationsgraden för de tre första kvartalen 2018 respektive 2019 tagits fram. I förhållande till förra årsrapporten har statistiken avseende kvartal 1-3 2018 reviderats eftersom SCBs outsourcing till ett privat företag av ungefär halva antalet intervjuer avseende kvartal 3 inte visat sig ge korrekta data. SCB har därför kört om den fackliga organisationsgraden för kvartal 1-3 2018 efter att ha rensat bort de outsourcade intervjuerna.

Sedan 2006 har andelen fackligt anslutna bland privatanställda gått ned avsevärt mer bland arbetare än bland tjänstemän bland vilka en återhämtning ägt rum (minus sju procentenheter respektive minus två enheter vid en jämförelse mellan 2006 och 2019). Som följd av detta är tjänstemännens organisationsgrad inom privat sektor i dag högre än arbetarnas (67 respektive 57 procent enligt preliminära siffror) medan det var tvärtom år 2006 (69 respektive 74 procent). Om heltidsstuderande som arbetar vid sidan av studierna inkluderas blir arbetarnas organisationsgrad inom privat sektor 55 procent 2018 (årsgenomsnitt). Räknet på detta sätt var således drygt fyra av tio privatanställda arbetare inte fackligt anslutna 2018.

Tabell 16.4A Facklig organisationsgrad för arbetare per bransch och sektor 2006–2019

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Kv 1-3 2018	Kv 1-3 2019	2006–2018	2018–2019
Industri m.m.	84	81	81	81	79	78	78	77	76	76	75	74	73	73	72	-11	-1
Byggverk-samhet	81	77	73	73	71	69	69	68	67	65	66	64	63	63	62	-18	-1
Parti- och detaljhandel	64	61	57	56	57	56	56	56	53	52	54	53	52	52	51	-12	-1
Övrig privat service	67	62	58	57	57	55	55	54	54	51	50	49	49	48	48	-18	*
därav hotell & rest.	52	47	40	36	36	33	32	30	29	28	28	27	31	30	27	-21	*
Summa privat service	66	62	58	56	57	55	55	54	53	51	51	51	50	50	49	-16	-1
Summa privat sektor	74	70	67	66	65	64	63	62	61	59	59	58	57	57	57	-17	0
Offentlig sektor	87	85	83	82	83	80	80	79	77	77	74	72	71	71	71	-16	0
Samtliga arbetare	77	74	71	70	69	67	67	66	64	63	62	61	60	60	60	-17	0

* Utelämnas eftersom kvartal 1–3 2018 avviker från årsgenomsnittet 2018. Källa: Se tabell 16.1

Tabell 16.4B Facklig organisationsgrad för tjänstemän per bransch och sektor 2006–2019

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Kv 1-3 2018	Kv 1-3 2019	2006–2018	2018–2019
Industri m.m.	80	76	75	76	77	78	79	80	79	80	80	79	78	78	78	-2	0
Byggverk-samhet	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**
Parti- och detaljhandel	62	59	56	58	61	59	60	61	63	64	66	64	65	64	65	+3	*
Övrig privat service	66	63	61	63	63	64	65	65	66	66	67	66	65	65	66	-1	+1
Summa privat service	65	62	60	62	63	63	64	65	65	66	67	66	65	64	66	0	*
Summa privat sektor	69	65	63	65	65	65	67	67	68	68	69	68	67	67	67	-2	0
Offentlig sektor	89	86	85	85	86	85	84	84	84	83	82	82	82	82	81	-7	-1
Samtliga tjänstemän	77	73	72	72	73	73	73	73	74	74	74	73	73	72	72	-4	*

* Utelämnas eftersom kvartal 1–3 2018 avviker från årsgenomsnittet 2018.

**Relativt få anställda tjänstemäni byggbranschenoch därmed litet urval motiverar att denna grupp inte redovisas separat.

Källa: Se tabell 16.1

Tabell 16.4C Facklig organisationsgrad för alla anställda per bransch och sektor 2006–2019

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Kv 1-3 2018	Kv 1-3 2019	2006–2018	2018–2019
Industri m.m.	82	79	79	79	78	78	79	78	77	77	77	76	75	75	75	-7	0
Byggverk-samhet	79	75	71	71	70	68	67	67	67	65	65	64	63	64	61	-16	*
Parti- och de-taljhandel	63	60	57	57	58	57	58	59	58	58	60	59	58	58	59	-5	+1
Övrig privat service	67	63	60	61	61	61	61	61	61	61	61	60	60	59	60	-7	*
därav hotell & rest.	52	49	41	36	38	37	36	34	34	34	34	32	35	34	34	-17	*
Summa privat service	66	62	59	60	60	60	61	61	61	60	61	60	59	59	60	-7	+1
Summa privat sektor	71	68	65	65	65	65	65	65	64	64	64	64	63	63	63	-8	0
Offentlig sektor	88	86	84	84	84	83	83	83	82	81	80	79	79	79	79	-9	0
Samtliga anställda	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69	69	69	68	68	68	-9	0
Män	74	71	68	68	68	67	68	67	67	66	66	65	64	64	64	-10	0
Kvinnor	80	76	74	74	75	73	73	73	73	73	72	72	72	71	72	-8	

* Utelämnas eftersom kvartal 1–3 2018 avviker från årsgenomsnittet 2018. Källa: Se tabell 16.1

Vid en nedbrytning på olika branscher och socioekonomiska grupper framträder under senare år (tabell 16.4A-C) en splittrad bild med fallande facklig organisationsgrad hos vissa grupper och oförändrad eller stigande hos andra. Ett exempel är industrin inom vilken andelen fackligt anslutna arbetare mellan 2008 och 2019 sjönk med nio procentenheter samtidigt som tjänstemännens fackanslutning steg med tre enheter.

Även inom de privata tjänstenäringarna går utvecklingen isär. Mellan 2008 och 2019 sjönk arbetarnas organisationsgrad med nio procentenheter medan tjänstemännens steg med sex enheter. För perioden 2006–2019 i sin helhet sjönk den genomsnittliga fackanslutningen bland arbetarna i den privata tjänstesektorn med 17 procentenheter (från 66 till 49 procent) men steg med en enhet bland tjänstemännen (till 66 procent). Som en konsekvens är tjänstemännen idag i högre utsträckning än arbetarna fackanslutna i denna sektor. Allra störst är arbetarnas fackliga tillbakagång inom hotell- och restaurangbranschen: från 52 procent fackanslutna 2006 till 27 procent 2017. Därefter skedde en vändning uppåt till 31 procent 2018, men enligt preliminära siffror för 2019 är hotell- och restaurangarbetarnas organisationsgrad återigen nere på 27 procent.

Bland tjänstemännen skiljer sig utvecklingen markant mellan offentlig och privat sektor. Andelen fackligt anslutna tjänstemän i offentlig tjänst sjönk mellan 2006 och 2019 från 89 procent till 81 procent. Nedgången är dock bara hälften så stor som den bland offentliganställda arbetare: från 87 procent fackligt anslutna 2006 till 72 procent 2017 samt 71 procent 2018 och enligt preliminära siffror för 2019.

Om de preliminära siffrorna för 2019 står sig när årsgenomsnittet föreligger betyder det att tjänstemännens genomsnittliga organisationsgrad numera är tolv procentenheter högre än arbetarnas eller 72 respektive 60 procent.

16.4 Andelen fackligt anslutna ur ett internationellt perspektiv

Internationellt sett har Sverige, Finland och Danmark en mycket hög facklig organisationsgrad, cirka 60–70 procent (**tabell 16.5**). Gemensamt för dessa tre länder och Belgien är förekomsten av fackliga arbetslöshetskassor. Norge lämnade det så kallade Gentsystemet 1938 men har ändå en internationellt sett hög facklig anslutning. Både den norska och den belgiska organisationsgraden utmärks av stabilitet, vilket kontrasterar mot den nedgång som inträffat i Sverige, Finland och Danmark. Den höga organisationsgraden hos arbetsgivare och fack är en starkt bidragande orsak till att man i Sverige inte har någon lagstiftning om minimilöner eller allmängiltig-förklaring av avtal.⁸

Tabell 16.5 Facklig organisationsgrad för anställda i 31 länder 2000–2018

	2000	2005	2006	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2000-senaste procent enheter*	2000-senaste procent**
Sverige	81	78	77	71	70	70	70	69	69	69	68	-13	-16
Finland	76	71	71	70	/70	68	68	66	65	62	60	-16	-21
Danmark	75	72	69	69	69	/69	68	/64	63	63	64	-11	-15
Belgien	56	54	55	54	55	55	54	54	53	52	50	-6	-11
Norge	53	53	/ 50	49	49	49	49	49	49	49	49	-4	-8
Italien	34	33	33	36	36	37	36	36	34	34	34	0	0
Irland	36	33	32	34	-	31	-	-	26	25	-	-11	-31
Kanada	31	30	30	30	30	29	29	29	-	-	-	-2	-6
Österrike	37	34	32	29	28	28	28	27	27	27	26	-11	-30
Storbritannien	30	29	28	27	26	26	25	25	24	23	23	-7	-23
Grekland	25	-	-	22	-	22	-	-	20	-	-	-5	-20
Slovenien	44	38	32	30	24	23	26	21	20	-	-	-24	-55
Tyskland	25	22	21	19	18	18	18	18	17	17	17	-8	-32
Nederländerna	23	21	20	19	19	18	18	18	17	17	16	-7	-30
Portugal	21	-	21	20	-	-	-	16	15	-	-	-6	-29
Japan	21	19	18	19	18	18	18	17	17	17	17	-4	-19
Spanien	17	16	16	18	18	18	17	15	15	14	14	-3	-18
Schweiz	20	19	19	18	17	17	16	16	15	17	-	-3	-15
Australien	25	-	20	18	18	17	15	-	15	-	14	-11	-44
Mexiko	17	17	16	15	15	14	14	13	13	13	12	-5	-29
Tjeckien	27	19	18	16	15	14	13	12	12	12	12	-15	-56
Slovakien	32	23	21	15	14	13	13	12	11	-	-	-21	-66
Lettland	21	-	18	15	13	13	13	13	12	12	12	-9	-43
Polen	25	26	19	18	15	-	-	-	13	-	-	-12	-48
USA	13	12	12	12	11	11	11	11	11	11	11	-2	-15
Ungern	20	17	-	-	12	-	10	9	9	8	8	-12	-60
Sydkorea	12	10	10	10	10	10	10	10	10	11	-	-1	-5
Litauen	17	-	10	10	9	8	8	8	8	8	7	-10	-59
Frankrike	10	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	-1	-10
Turkiet	16	-	-	11	-	6	7	8	8	9	9	-7	-44
Estland	14	9	9	8	6	6	6	5	4	4	4	-10	-71

* Förändring i procentenheter mellan 2000 och senast tillgängliga data.

** Förändring i procent.

Anmärkning 1. Snedstreck (/) markerar brott i serie.

Anmärkning 2. I regel per 31/12; Sverige avser årsmedeltal. Danmark inkluderar arbetslösa.

Anmärkning 3. Norge från och med 2006 utifrån ny beräkningsmetod som innebär att endast fullt betalade medlemmar inkluderas (tidigare ingick även yrkesaktiva som av olika orsaker betalar reducerad fackavgift). Förändringen medför att organisationsgraden sannolikt underskattas uppger Kristine Nergaard vid Fafo i Oslo. Talet för 2018 är preliminärt.

Anmärkning 4. Grekland 1990 avser 1989, 1993 avser 1992 och 2000 avser 2001. Portugal 1980 avser 1979, 1993

avser 1995 och 2000 avser 2002. Mexiko 1980 avser 1978, 1990 avser 1989 och 1993 avser 1992. Lettland 1993 avser 1995 och 2000 avser 2003. Polen 1980 avser 1981. Ungern 1993 avser 1995 och 2006 avser 2005. Litauen 1993 avser 1995 och 2000 avser 2001. Turkiet 1980 avser 1978 och 2010 avser 2008. Den svenska organisationsgraden 1980 är inte helt jämförbar med de följande årens. Motsvarande organisationsgrad 1980 kan uppskattas till ca 80 procent och 1986 till ca 84–85 procent.

Den fackliga organisationsgradens nedgång på tretton procentenheter i Sverige 2000–2018 är stor även ur ett internationellt perspektiv. Av de 31 länderna i tabell 16.5 är tappet i procentenheter större endast i Finland, Slovenien, Tjeckien och Slovakien (med reservation för att flera länder saknar data för hela perioden). Relativt sett är den fackliga tillbakagången emellertid avsevärt större än i Sverige i sexton av länderna (minst 30-procentig nedgång). I Slovenien och Tjeckien har andelen fackligt anslutna mer än halverats sedan år 2000. I Ungern och Litauen har fackföreningarna förlorat sex av tio medlemmar, i Slovakien och Estland sju av tio. Även i Australien, Lettland, Polen och Turkiet är medlemsförlusterna mycket stora. Däremot har organisationsgraden inte minskat alls i Italien. USA, Sydkorea och Frankrike kännetecknas av relativt stabil anslutningsgrad, men på en mycket låg nivå. Detsamma gäller Spanien på en något högre nivå. Bland de tre största ekonomierna i tabell 16.5 tillhör färre än var femte anställd en facklig organisation i Tyskland och Japan, i USA endast var nionde.

Källor till avsnitt 16.4

- Sverige 1980: Kjellberg (2001), sid. 27 och 66: http://portal.research.lu.se/portal/files/34614668/Fackliga_organisationer_och_medlemmar_i_Sverige2017.pdf
- Sverige 1990-: specialkörningar av AKU årsmedeltal anställda 16-64 år exklusive heltidsstuderande som deltidsarbetar vid sidan om studierna.
- Danmark 1980-2012 och 2015-2016: egna beräkningar utifrån uppgifter från Danmarks Statistik och danska LO. Danmark 2013-2014: Kjellberg & Ibsen (2016) tabell 3 sid. 292 där det bör observeras att 2015 avser kvartal 4 2014 och 2014 kvartal 3 2013. Danmark 2017-2018: egna beräkningar utifrån uppgifter från Danmarks Statistik. http://portal.research.lu.se/portal/files/21682547/Kjellberg_og_Ibsen_2016_ur_Due_og_Madsen.pdf
- Finland 1980: J. Visser, ICTWSS Database. version 6.1. Amsterdam: Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies (AIAS), University of Amsterdam. November 2019; 1990-2010 IDS (Income Distribution Survey) från Petri Böckerman, Labour Institute for Economic Research, Helsingfors; 2011- OECD.Stat
- Norge: beräkningar av Torgeir Aarvaag Stokke respektive Kristine Nergaard, Fafo Oslo. Se Kristine Nergaard (2016) Organisasjonsgrader, tariffavtale-dekning og arbeidskonflikter 2014. Fafo-notat 2016-07. Oslo: Fafo: <http://www.fafo.no/images/pub/2016/10231.pdf>
- Norge från 2006: Kristine Nergaard (2018) Organisasjonsgrader, tariffavtale-dekning og arbeidskonflikter 2016/2017. Fafo-notat 2018-20. Oslo: Fafo, sid. 11. <https://www.fafo.no/images/pub/2018/10285.pdf> samt kompletterande uppgifter från Kristine Nergaard.
- Storbritannien (United Kingdom) 1980-1993: J. Visser, ICTWSS Database. version 6.1. Amsterdam: Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies (AIAS), University of Amsterdam. November 2019; 2000-: Trade Union Membership 2018. Statistical Bulletin, London: Department for Business, Energy & Industrial Strategy 30 May 2019: <https://www.gov.uk/government/statistics/trade-union-statistics-2018> (se särskild statistikbilaga table 1.8);
- Japan: Japan Institute for Labour Policy and Training (1990-: JILPT Statistical Information. Main Labor Economic Indicators (Tokyo, Japan), 19 November 2019: <https://www.jil.go.jp/english/estatis/eshuyo/e0701.html>
- Sydkorea: 2000-: Korea Ministry of Employment and Labor återgivet i JILPT Statistical Information. Main Labor Economic Indicators (Tokyo, Japan), 19 November 2019: <https://www.jil.go.jp/english/estatis/eshuyo/e0702.html>
- USA: Union Members 2018, News Release January 18, 2019, samt tidigare års pressreleaser. Washington: Bureau of Labor Statistics. <https://www.bls.gov/news.release/pdf/union2.pdf>
- ICTWSS: Database on Institutional Characteristics of Trade Unions, Wage Setting, State Intervention and Social Pacts in 55 countries between 1960 and 2018. Jelle Visser, Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies (AIAS), University of Amsterdam, Version 6.1 - November 2019: <http://uva-aias.net/en/ictwss> (hämtat 19/11 2019); Belgien, Italien, Irland, Kanada, Österrike, Grekland, Slovenien, Tyskland, Nederländerna, Portugal, Australien, Spanien, Schweiz, Mexiko, Tjeckien, Slovakien, Lettland, Polen, Ungern, Sydkorea, Litauen, Frankrike, Turkiet och Estland.

Medlingsinstitutet
Swedish National Mediation Office

Box 1236
111 82 Stockholm

www.mi.se

tel 08-545 292 40
e-post: info@mi.se

**Avtalsrörelsen
och lönebildningen 2019**
Medlingsinstitutets årsrapport

ISSN 1650-8823

